Logori u NDH

Logor Danica kod Koprivnice osnovan je 14. travnja 1941 godine. U logoru je bilo oko 5.000 zatvorenika, od čega oko 600 Židova koji su u srpnju 1941. godine poslani u Gospić i druge logore. Grupa od 165 židovskih mladića uhapšena je 27. svibnja 1941. godine pod izlikom studentske radne obaveze i poslana u logor Danicu, a kasnije u logor Jadovno, gdje su gotovo svi ubijeni.
Logor u Gospiću osnovan je početkom lipnja 1941. godine. Kroz logor je prošlo oko 2.500 Židova prije njegovog zatvaranja 21. kolovoza 1941. godine. Zatvorenici su prebačeni u druge logore: Pag, Jadovno, Jastrebarsko, Kruščica, Loborgrad, Jasenovac.
Logori Slana i Metajna na otoku Pagu osnovani su 25. lipnja 1941. godine, a postojali su do 19. kolovoza 1941. godine. Dokazano je da je za to vrijeme ubijeno najmanje 407 muškaraca, 293 žene i 91 dijete, dok su ostali prebačeni u logore Jastrebarsko, Kruščica, Loborgrad i Jasenovac.
Logor Jadovno na Velebitu osnovan je u lipnju 1941. godine, a postojao je do 19. kolovoza 1941. godine i za to vrijeme u njemu je ubijen je veliki (nepoznati) broj Židova.
Logor Zagrebački velesajam u Zagrebu (osnovan u lipnju 1941. godine) bio je prolazni logor iz kojeg je oko 2.500 Židova poslano u logor u Gospiću. Posebna komisija je oslobodila dio Židova koji su bili u mješovitim brakovima.
Logor Jasenovac osnovan je 20./21. kolovoza 1941. godine i bio je najveći kompleks logora u NDH koji je djelovao sve do travnja 1945. godine. U tom kompleksu bilo je nekoliko logora: prvi su bili Bročice (I.) i Krapje (II.) koji su rasformirani već u studenom 1941.godine, a logoraši su prebačeni u logor ciglana Bačića (III.), dok je logor IV. bio Kožara, a logor V. Stara Gradiška. Prema pisanju Mihaila Sobolevskog (1996): *Židovi u kompleksu koncentracijskog logora Jasenovac*, u logor je upućeno oko 60 transporta Židova s oko 15.000 muškaraca, žena i djece. O broju stradalih Židova u Jasenovcu još se uvijek vode rasprave.
Logor Loborgrad osnovan je u kolovozu 1941. godine, za oko 1.700 žena i djece. U logoru je umrlo oko 200 zatvorenica od gladi, bolesti i silovanja. Između 13. i 28. kolovoza 1942. godine logoraši su predani Nijemcima i odvedeni u logor Auschwitz.
Logor Gornja Rijeka osnovan je u rujnu 1941. godine za oko 100 žena (starijih) iz logora Loborgrad. One su u svibnju 1942. godine vraćene u Loborgrad i zatim odvedene u logor Auschwitz.
Logor Đakovo osnovan je u prosincu 1941. godine za 1.865 žena i djece iz Sarajeva te 1.161 žena i djece koji su 26. veljače i 6. ožujka 1942. godine prebačeni iz logora Stara Gradiška. U logoru je umrlo 569 osoba koje su pokopane na tamošnjem groblju. Ostali su između 15. lipnja i 5. srpnja 1942. godine prebačeni u logor Jasenovac i ubijeni pri dolasku.
Logor Tenja (blizu Osijeka) osnovan je u lipnju 1942. godine za oko 3.000 Židova iz Osijeka i raznih dijelova Slavonije. Iz ovog logora u logor Auschwitz su 15. kolovoza 1942. godine poslana najprije djeca, a ostali su poslani u logore Jasenovac i Jablanac, gdje su ubijeni u rujnu 1942. godine ili u logor Auschwitz, gdje su ubijeni pri dolasku.

Popis židovskih omladinaca ubijenih u logoru Jadovno 1941. g.

Uništeni jasenovački logor

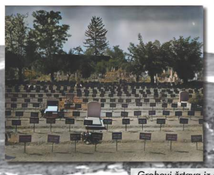
Grobovi žrtava iz đakovačkog logora

Dokument o isporuci Židova u logor Jasenovac

Židovi u logorima u talijanskoj zoni NDH

Talijanske Zone I i II nastale su sporazumom između Mussolinija i Pavelića koji je postignut 18. svibnja 1941. godine, a odnosio se na teritorij Dalmacije, dijela Hrvatskog Primorja i priobalne otoke. Zbog razlike u ovlastima Talijana u te dvije zone, položaj židovskih izbjeglica u njima bio je različit. U Zoni I, koju je anektirala Italija, Talijani su imali vojnu i civilnu vlast. U toj zoni nije bilo strože primjene rasnih zakona (iako ih je i Italija donijela). U Zoni II Talijani su imali vojnu, a ustaše civilnu vlast i primjenjivali su zakone NDH protiv Židova. U prvo se vrijeme Talijani nisu miješali u progon Židova, ali nakon masakra koje su ustaše provodile u svojim logorima na otoku Pagu (Slana i Metajna), komanda 2. talijanske armije naredila je da se Židovi koji se nalaze u Zoni II interniraju u posebne logore:
- Logor u Dubrovniku, u mjestima Kupari, Srebreno, Mlini, Gruž i na otoku Lopud, od čega je u dubrovačkom logoru bilo oko 1.700 zatočenika, pretežno iz Bosne i Hercegovine
- Logor u Kraljevici osnovan je za Židovske izbjeglice uglavnom porijeklom iz Hrvatske i Slavonije, ali je bilo i emigranata. Ukupno je prema službenim podacima, u logoru Kraljevica bilo 1.172 Židova
- Logor na otoku Braču, za 211 Židova, smještenih u mjestima Sumartin, Postire, Supetar i Bol
- Logor na otoku Hvaru, za 404 Židova, porijeklom iz Mostara i Sarajeva

Prema pojedinim izvorima, ukupno je u navedenim logorima bilo 2.554 Židova, dok je prema drugim izvorima u njima zatočen 2.661 Židov.

O ideji izgradnje velikog koncentracijskog logora na otoku Rabu talijanske fašističke snage već su raspravljale u svibnju 1942. godine, kada su logori u Lovranu, Bakru i Kraljevici postali prenapučeni. Početkom 1943. godine, talijanska vrhovna komanda donijela je odluku da se Židovi iz logora u Zoni II prebace u Zonu I, u logor Kampor na otoku Rabu. Tu su prebačeni i Židovi koji su već bili u Zoni I. (Split, Korčula, Vela Luka). Prva grupa od 110 Židova iz Dubrovačkog logora stigla je u židovski logor na otoku Rabu 28. svibnja 1943. godine. Nakon toga je uslijedilo još 11 transporata do 21. srpnja 1943. godine kojima je ukupno prebačeno 2.363 osoba.

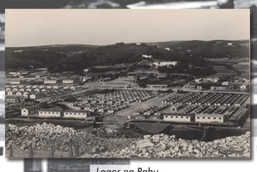
Logor na Rabu

Barake u logoru Rab

Baraka u logoru Kraljevica za žene sa djecom do 14 godina

Barake u logoru Kraljevica

Muška baraka u Kraljevici

Orkestar u logoru Kraljevica

Logorska legitimacija

Bon koji se upotrebljavao umjesto novca u logoru Rab

Školska svjedodžba iz logora Kraljevica i Rab

Logor na Rabu na dan oslobođenja

Židovski bataljun

Talijanski logor za Židove na otoku Rabu (Kampor) oslobodili su zatvorenici 8. rujna 1943. godine na dan kapitulacije Italije, kada je iz slovenskog logora upućen poziv za oslobođenje logora te je „masa" logoraša krenula prema izlazu iz logora gdje su razoružali stražu. Osnovana je Rapska brigada, a Židovski bataljun bio je „peti bataljun" sa 244 borca i sanitetskom jedinicom. Za komandanta Židovskog bataljuna izabran je David-Dača Kabiljo. Bataljun se sastojao od tri čete, a svaka četa od tri voda. Komandir sanitetskog voda bila je Ela Samokovlija. Židovski bataljun prebačen je brodom „Senj" u Novi Vinodolski, te je 2. listopada 1943. godine stigao u selo Lipa, u blizini Generalskog Stola gdje je bilo sjedište partizanske 7. banijske divizije u koju su se borci Židovskog bataljuna uključili. Od 197 židovskih boraca (imali su svoje oružje, oduzeto od Talijana), njih 36 poginulo je do kraja rata. Logor na Rabu je evakuiran, a u logoru su ostali samo oni (204) koji su izjavili da se ne žele evakuirati (zbog bolesti, starosti, itd.). Njih su Nijemci 22. ožujka 1944. godine, zajedno s 330 Židova iz drugih područja, najviše Istre, odveli najprije u Rijeku, zatim u zatvor u Trst, odakle su 28. ožujka 1944. godine teretnim vagonima transportirani u logor Auschwitz.

Židovski bataljun

Spomen ploča na osnivanje Židovskog bataljuna

Židovski liječnik u partizanima

Medicinske sestre

Vrijeme za odmor

Partizanska bolnica na Petrovoj gori